

33. Shostak I. V. Diialnist rymo-katolytskykh blahodiinykh tovarystv na ukrainskykh zemliakh u skladі Rosiiskoi imperii na pochatku XX stolittia / I. V. Shostak // Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriia: Istorychne rehiiieznavstvo. – 2014. – Vyp. 10. – S. 197–206. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/NznuoairD2009_2014_10_22.pdf

Juszczynski A., doctorate student at Jan Dlugosz University in Czestochowa (Poland), ajuszczynski@op.pl

Functioning of the charitable Roman Catholic society in Odessa on the boarder of the 19th–20th centuries in the reflection of financial documents

Thus, the aim of the proposed article is to find the peculiarities and reveal the main directions of the social work of the Polish inhabitants of the South of Ukraine, Catholics, in the end of the 19th – the beginning of the 20th century on the basis of analysis of historical sources (financial reports), in particular, the reports of the Charitable Society at the Roman Catholic Cathedral in Odessa.

From the middle of the 19th century Roman Catholic Church was the center of polish life in Odessa and played an important part in educational and philanthropic activities. One of the first the Charitable Society at the Roman Catholic Cathedral was founded here in 1882. It existed till 1917. The statute, which gave legal groundings for its functioning was approved on the 16th of May 1882. the Charitable Society became an important segment of polish spiritual life and national identity preservation. Its main objectives, according to the Statute, were: 1) providing food, heating and accommodation; 2) financial aid; 3) aid in job finding; 4) accommodation of elderly people of both genders in hospices; 5) placing children at the expense of the Society at orphan asylums, and in case of sufficient funding in other educational establishments.

Keywords: Roman Catholic Church, Southern Ukraine, Charitable Society, Odessa, Reports of administration.

Ющинский А., докторант, Институт истории Академии им. Яна Длугоша в Ченстохове (Польша), ajuszczynski@op.pl

Деятельность Благотворительного римско-католического общества в Одессе на рубеже XIX – XX веков в зеркале отчетно-финансовой документации

Цель предлагаемой статьи заключается в том, чтобы на основе анализа исторических источников (отчетно-финансовой документации), а именно: отчетов приходского Благотворительного общества при Римско-Католической церкви в Одессе – выявить особенности и определить направления социальной деятельности поляков Юга Украины, католиков по вероисповеданию, в конце XIX – начале XX в.

С середины XIX в. центром польской жизни в Одессе была именно Римско-католическая церковь, которая играла важную роль в просветительской и благотворительной деятельности. Одним из первых в 1882 г. здесь был открыто Благотворительное общество при римско-католическом костеле. Просуществовало оно до 1917 г. Устав, который полностью легитимизировал деятельность организации царизмом, был утвержден 16 мая 1882 г. Благотворительное общество стало важным сегментом польской духовной жизни и сохранения национальной идентичности. Его главными целями, как указано в Уставе, были: 1) обеспечение продовольствием, отоплением и одеждой; 2) помощь финансами; 3) помощь при устройстве на работу; 4) размещения пожилых людей обоего пола в приютах; 5) устройство детей за счет общества в детских, а если средства позволяли – и в другие учебные заведения.

Ключевые слова: Римско-католическая церковь, Южная Украина, Одесса, благотворительные общества, отчет.

УДК 94(477)

Горан Т. А.,
аспірантка кафедри історії України, Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника (Україна, Івано-Франківськ), goran_23@ukr.net

Роль Перемишльської греко-католицької духовної семінарії у релігійному житті Галичини (1919–1939 рр.)

Автором розглядається діяльність Перемишльської духовної семінарії у період між двома світовими війнами. Метою даної статті є ґрунтовний, комплексний аналіз розвитку богословської освіти на прикладі Перемишльської духовної семінарії та її вплив на виховання молоді на засадах християнської віри у період Другої Речі Посполитої (1919–1939 рр.). Висвітлюючи організацію навчального процесу, в основі якого було високе культурне та патріотичне виховання, автор вказує, що воно позитивно впливало на здобуття семінаристами освітніх навиків, формування у них вічних цінностей та християнської моралі. Проаналізовано професорсько-викладацький склад даного закладу. На основі архівних матеріалів автору вдалося розкрити основні

аспекти діяльності Перемишльської духовної семінарії та її роль у релігійному житті Галичини. Автор акцентує увагу на тому, що функціонування Духовної семінарії у єпархії давало змогу поповнювати і оновлювати священні кадри. Проаналізовано кількісні показники студентів у Перемишльській духовній семінарії.

Ключові слова: єпархія, духовенство, духовні навчальні заклади, Духовна семінарія.

Сьогодні, у трансформаційний період для України, рівень та якість освіти впливає на благо людини, на становище культури та духовності, темпи суспільного прогресу. Політична та соціально-економічна нестабільність останнім часом підводить людську свідомість до того, що релігія, вічні цінності повинні домінувати у суспільному житті української держави. Співвідношення національного, загальнолюдського та особистісного є фундаментальною основою гармонійного розвитку світу. Визнання невід'ємних прав і свобод кожної людини, в тому числі свободи совісті і свободи віросповідання (Ст. 35 Конституції України), а також права на отримання освіти, зокрема й богословської є важливими чинниками побудови демократичного суспільства. На початку ХХІ століття Синод єпископів УГКЦ розробив та схвалив «Концепцію богословської освіти в Україні». Дана концепція визначає пріоритетні напрями розвитку богословської освіти, її місце та призначення у системі вищої освіти. Оскільки тисячолітня історія українського народу є яскравим свідченням того, що християнство відіграло важливу роль у формуванні ментальності українського етносу, то і концепція побудована на історичному екскурсі розвитку релігійної освіти. Метою даної статті є ґрунтовний, комплексний аналіз розвитку богословської освіти на прикладі Перемишльської духовної семінарії та її вплив на виховання молоді на засадах християнської віри у період Другої Речі Посполитої (1919–1939 рр.).

Релігійна освіта завжди була одним із найважливіших напрямків культурницької діяльності ГКЦ. Неабияку роль у формуванні християнської особистості відігравали духовні семінарії, які були одним із найважливіших елементів організаційної структури ГКЦ та визначальним чинником релігійного життя українців у період між двома світовими війнами. Проте питання ролі духовних семінарій у національно-релігійному житті Східної Галичини ще не набуло достатнього наукового вивчення і розглядалося дослідниками частково в контексті історії ГКЦ. Діяльність Перемишльської духовної семінарії у своїх працях висвітлювали С. Мудрий [15], В. Перевізій [16], о. др. І. Кашак [10], І. Пилипів [18], Я. Глисюк [8], Б. Прах [19], М. Козак [12] та інші.

Питання створення богословських навчальних закладів активно обговорювалося на Замойському Синоді 1720 р., учасники якого прийняли рішення про організацію духовних семінарій у кожній єпархії [11]. Духовна семінарія у Перемишлі веде свою історію з 1712 р., коли єпископ Юрій Винницький створив фонд, з якого було виділено 40 000 злотих на Духовну семінарію при катедральній церкві св. Івана Хрестителя в Перемишлі. Як зазначає о. В. Гриник єпископ «застеріг, щоб ця Семінарія ніде інде не існувала, тільки при кафедрі св. Івана у Перемишлі» [9, с. 99]. Однак, перша греко-католицька духовна семінарія була створена у Відні з ініціативи австрійського уряду та імператриці Марії-Терези. Семінарія отримала назву Королівська греко-католицька семінарія св. Варвари (так званий Барбарейм).

У віденській семінарії було виділено 6 степендієвих місць для кандидатів стану духовного з Перемишльської єпархії. Проте, після смерті імператриці семінарія перестала існувати, а галицьких семінаристів разом із ректором о. Михайлом Щавлинським відправлено до Львова [18, с. 134].

Реалізувати мрію єпископа Ю. Винницького (1700–1713) вдалося перемишльському єпископу Костянтину Чеховичу (1897–1915). Тобто, фактично два століття ідея створення та розбудови Духовної семінарії у Перемишлі шукала свого нагненика. З 1899 р. єпископ К. Чехович безупинно намагався знайти територію, на якій можна би було спорудити будівлю Духовної семінарії. Спочатку виникла ідея розмістити семінарію у єзуїтському монастирі та костелі. Однак ця ідея призвела до конфлікту, учасниками якого стали перемишльський греко-католицький єпископ Костянтин Чехович та єпископ латинського обряду Себастьян Пельчар (1899–1924). Останній добився від світської влади, щоб монастир та костел єзуїтів залишили у лоні латинського обряду. Єпископ К. Чехович також мав ряд зауважень стосовно даної території, оскільки площа її була досить малою. Намагаючись знайти вихід із ситуації, яка склалася, єпископ запропонував уряду взяти в оренду площу на вулиці Баштовій у м. Перемишлі за 50 000 корун. Ця сума була досить значною, а тому уряд погодився надати позичку у розмірі 30 000 корун, однак наполеглива праця К. Чеховича дала позитивні результати. Виплативши все ж таки 50 000 корун влада орендувала площу для Духовної семінарії. 10 грудня 1911 р. територія була передана в користування духовенства. А з січня наступного року почалося планування греко-католицької семінарії, будівництво якої було завершено в 1914 р.

Початок Першої світової війни та окупація Східної Галичини російською армією спричинили масові репресії та арешти, спрямовані проти греко-католицького духовенства. Звичайно така політика російської влади значно ускладнила діяльність духовних навчальних закладів та досить негативно позначилася на розвитку освіти у Галичині. Згідно з розпорядженням генерал-губернатора Галичини О. Бобринського від 18 вересня 1914 р. «Про тимчасове закриття існуючих в краю навчальних закладів» були закриті Львівська, Станіславівська та Перемишльська духовні семінарії [14]. Приміщення семінарії російська влада використовувала у власних цілях. Незважаючи на те, що будинок семінарії був готовий тільки зовнішньо, адже у ньому не було вікон, дверей та внутрішньої обстановки, його зайняли російські війська та створили військовий шпиталь. Така складна ситуація примусила викладачів та студентів емігрувати закордон. Частина викладачів та студентів продовжили богословські студії у Кромержі. Цей період діяльності Духовної семінарії ще потребує ґрунтовного вивчення.

Перемишльська духовна семінарія відновила свою діяльність у 1918 р. Ректор семінарії о. Д-р Григорій Лакота доклав великих зусиль для відновлення та розвитку Духовної семінарії. Одним із основних завдань він вважав розвиток інтелектуального рівня семінаристів. Варто зазначити, що до 1918 р. через брак приміщень семінаристи три роки навчалися у Львівській духовній семінарії і тільки з четвертого курсу богословського освіти можна було отримати в Перемишлі. Після війни ситуація змінилася, і семінаристи мали змогу всі

чотири роки навчатися у Перемишльській духовній семінарії [20, с. 188–189]. Для того, щоб активізувати діяльність студентів у духовних навчальних закладах діяли різні товариства та гуртки. При Малій семінарії у Львові діяло товариство «Читальня», при гімназії було створено товариство «Поміч», а у Львівській духовній семінарії також функціонувало товариство «Читальня». Слід зазначити, що товариство «Поміч» займалося не тільки науковою, а і добродійною діяльністю, яка була спрямована на те, щоб допомогти дітям, які не мали власних коштів для здобуття освіти. У 1922 р. ректор о. Д-р Г. Лакота ініціював створення у Перемишльській духовній семінарії «Наукового гуртка», який давав змогу студентам займатися науковою діяльністю, а результати своєї діяльності викладати у вигляді доповідей. Найчастіше наукові доповіді семінаристи виголошували на різноманітних тематичних засіданнях. Однак, у 1922–1923 навчальному році студентами семінарії було написано та представлено тільки дві наукові роботи [13, с. 34]. Тобто, діяльність даного гуртка не була досить активною, однак ректору вдалося згуртувати молодь, яка мала спільні наукові інтереси.

Брак традицій і безперервності не сприяв розвитку студентського життя в Перемишлі. На початку свого заснування Перемишльська семінарія мала тільки чотири студенти на одному курсі (1845–1920 рр.). Організацію навчального процесу у духовних семінаріях було визначено на установчому з'їзді Українського Богословського Наукового товариства, який відбувся 29 вересня 1922 р. у Львові. Оскільки постійного приміщення для семінарії не було, то перемишльський єпископ Йосафат Коциловський 13 грудня 1921 р. благословив цілком нову семінарію, що була побудована за рахунок коштів Галицького релігійного фонду. Він також освятив нижню каплицю Йосафату і верхню каплицю Христа Царя. Для фінансування діяльності семінарії єпископ призначив податок на парафії. Професорам в семінарії давали компенсацію, що була призначена парафії. О. В. Гриник так висловився про ці події: «Від того часу за благословенням Божим наша Дух. Семінарія все краще розвивається і стає тим, чим Семінарія у католицькій Церкві бути повинна, тобто Серцем Єпархії» [9, с. 108].

Керівництво духовної семінарії у Перемишлі належало ректору, віце-ректором, духівнику та префектам студій. У досліджуваній період Перемишльську семінарію очолювали ректори о. Д-р Григорій Лакота (1918–1926 рр.), о. Василь Пинило (1926–1929 рр.), о. Володимир Гмитрасевич (1929–1935 рр.) та о. Іван Кузич (1935–1945 рр.) [6; 7, с. 29].

О. Василь Пинило розпочав свою діяльність у Перемишльській духовній семінарії задовго до початку Першої світової війни. Протягом 1908–1918 рр. був духівником у семінарії, одночасно займав посаду професора катехитики і методики, з 1915 р. по 1925 р. викладав семінаристам аскетичну та літургіку. У 20–30-х рр. був професором морального богослов'я, пасторального богослов'я, гомілетики, годегетики, а у 1926 р. о. В. Пинило обраний ректором Духовної семінарії. О. Володимир Гмитрасевич душпастирську працю розпочав у 1912 р., ставши управляючим сотрудником у Перемишлі. Протягом 1914–1925 рр. він займав посаду катехита, а з 1925 р. по 1941 р. о. В. Гмитрасевич був парохом катедрального собору св. Йоана Христителя,

деканом Перемишльського деканату та радником і референтом єпископської консисторії. У 1929 р. змінив о. В. Пинила на посаді ректора Духовної семінарії і опікувався підготовкою священничих кадрів до призначення його у 1935 р. домовим прелатом папи Пія XI [19, с. 472; 393]. Біографія наступного ректора о. Івана Кузича насичена цікавими фактами та подіями, тому потребує спеціального дослідження. Його ім'я поряд з Йосафатом Коциловським, Григорієм Лакотою, Миколою Грицеляком та Романом Решетилем є серед священників УГКЦ, які були репресовані радянським режимом, а пізніше реабілітовані прокуратурою Києва.

Варто зазначити, що духовна семінарія у Перемишлі у міжвоєнний період перебувала у важкому становищі. Сучасник тих подій так відгукувався про становище семінарії: «Кілька перших років (автор – новосніжних) існування Духовної Семінарії у Перемишлі належало до дуже важких. Інституція відчувала тоді велику недостачу всяких матеріальних засобів. Хоча це дуже відомо впливало на загальне налагодження життя в Семінарії, однак не зламало справжнього ще тоді воєнного гарту повоеєних богословів» [21, с. 164]. Для того, щоб не допустити збільшення кількості духовенства, чисельність якого за роки війни значно зменшилася, польська влада в квітні 1919 р. скасувала державну дотацію релігійного фонду на утримання семінарій. Внаслідок цього, єпископи велику надію поклали на греко-католицьких вірних. Про це свідчать часті звернення єпископа Й. Коциловського до вірних та духовенства «о складання датків на духовний семінар» [17, с. 71]. У зверненнях йшлося про те, що кожний парох повинен сплачувати на утримання семінарії по 100 мкп. від одного морга орного поля (автор: 1 морг – 0,57 га). Завідателі парохій сплачували за користування ґрунтами на користь Духовної семінарії суму, яка визначалася деканами відповідно до їх матеріального становища [5, к. 416]. Кожний деканат змушений був надавати 5–6 кірців зерна (автор: 1 корець – 96 – 100 кг) [17, с. 71–72]. Так, від Любачівського деканату на рахунок Перемишльської семінарії поступило 7470 польських марок, з них 4100 марок сплачено особисто парохами, а 3370 марок надійшло від церков. Особливо активними під час збору коштів були вірні парохії Башня, які пожертвували 500 польських марок на утримання Духовної семінарії [4, к. 34–35]. У Ярославському деканаті вдалося зібрати 5883 польські марки та 445 кг збіжжя на користь семінарії у Перемишлі [4, к. 49]. Парохії Старосамбірського деканату пожертвували на користь семінарії 3250 марок, а від Устрицького деканату надійшло 11160 польських марок. Однак не всі парохії та деканати сприйняли з ентузіазмом дане рішення: «Одні цілком злегковажили собі повисше зарядження, другі менше або більше сповнили приказ» [3, к. 3–5]. Невиконання даного рішення парохі пояснювали наступним чином: «... підписаний є так убогий, що змушений просити Весев. і Впр. Єп. Консисторію о звільнене від сего датку...» [3, к. 12].

Повоєнні роки були вкрай важкими для греко-католицького духовенства, оскільки потрібно було відновлювати своє господарство, зруйноване у період Першої світової війни. Головною перепоною на шляху до налагодження прибуткового господарства була відсутність родючих ґрунтів та закинуті поля: «... поле піскове, дуже лихе, класифіковане в 3–6 класі, а половина майже летючий пісок; через війну лежало в більшості облогом –

а через це дуже запустило» [3, к. 12]. Тому, не отримуючи доходу, парох не мав можливості сплачувати податки на користь Духовної семінарії.

Після закінчення Першої світової війни у Перемишльській духовній семінарії навчалось близько 100 осіб (1920–1923 рр. – 101, 1922–1923 рр. – 119) [22]. Для порівняння – у Станиславській семінарії протягом 1923–1924 рр. було 67 семінаристів. Навчання у Перемишльській духовній семінарії тривало 4 роки, а з 1931 р. богословську освіту здобували вже 5 років. На першому курсі навчалось 33 семінаристи, на другому – 15, на третьому – 12, а на четвертому курсі освіту здобувало 7 семінаристів. Єпископ особисто цікавився тим, щоб на навчання до семінарії потрапляли «питомці» з гарною поведінкою та достатнім рівнем знань. Для того, щоб вступити до Духовної семінарії у Перемишлі необхідно було подати свідоцтво хрещення, зрілості (свідоцтво про освіту), свідоцтво моральності і так звані гімназійне та лікарське свідоцтва. Абітурієнти, які не мали власних коштів на навчання у семінарії подавали «свідоцтво убогості». Свідоцтво моральності підтверджувало, що абітурієнт є «релігійно-моральним межи молодіжцю вірцевим молодцем – трудолюбивий, усposобленя спокійного, богослуженя часто посіцав, має духа патріотичного» [3, к. 57–58]. Воно вважалося дійсним тільки у тому випадку, якщо було затверджене місцевим парохом та представником влади.

Критично зменшилася кількість «питомців» протягом 1924–1926 рр., що було пов'язано, в першу чергу, із запровадженням єпископом Й. Коциловським celibату у 1925 р. 2 січня 1925 р. єпископ виділив більшу частину місць у семінарії для тих, хто вирішив стати celibсом. Таке нововведення значно занепокоїло як духовенство так і вірних. 5 лютого з протестом проти celibату виступили семінаристи перших і других курсів Перемишльської, а 11 лютого – Станиславської духовних семінарій. Оскільки керівництво семінарії проігнорувало їхні вимоги, то на одному курсі в той час залишилося тільки двоє, а через рік – троє студентів. Celibatна реформа викликала не тільки протест семінаристів, але й широкий суспільний резонанс в українському суспільстві Східної Галичини [18, с. 134].

Ситуація нормалізувалася у другій половині 20-их рр. Так, у 1928 р. на четвертому курсі в духовній семінарії навчалось 4 студенти, на третьому – 20 «питомців», на другому – 23, а на першому 28 (загалом 75). На студіях у Римі в українській колегії (Урбаніанська папська колегія в Римі) навчалось 4 майбутніх богословів [23, с. 388–389]. З ініціативи єпископа Йосафата Коциловського у 1932–1933 рр. в Перемишльській семінарії було проведено організаційні зміни, навчання тривало не чотири роки, а п'ять. Найімовірніше це було пов'язано із тим, що до Перемишля прибули нові викладачі з Риму. Практично всі вони мали подвійний докторський ступінь: богослов'я та філософії. Серед них були: майбутній ректор о. Іван Кузич, о. Микола Денько, о. Степан Граб, о. Володимир Голинський. Саме завдяки європейському досвіду рівень освіти у Перемишльській семінарії став не нижчим, а ніж у Львівській. О. Іван Кашак на підставі розмови з своїм другом Хом'яком, семінаристом Богословської академії у Львові, стверджував, що «лекції з філософії у Перемишльській семінарії могли би бути набагато цікавішими, ніж у Львові» [10, с. 109].

У 30-і рр. кількість «питомців» збільшилася у 1,5 рази. У 1938 р. на п'ятому курсі навчалось 13 студентів, на четвертому – 33, на третьому – 25, на другому – 29, а на першому – 33. Збільшилася і кількість «питомців», які навчалися на богословських студіях закордоном: 1928 р. – 4 студенти, 1937–1938 рр. – 11 студентів [24, с. 18–19]. Навчання за кордоном у провідних закладах Риму, Відня чи Інсбрука створювало перед богословами більші кар'єрні можливості. Єпископ Й. Коциловський особисто цікавився навчальним процесом та рівнем виховання майбутніх священиків у семінарії, проводив часті реколекції та запровадив щомісячні богословські диспути. Окрім того, єпископ цікавився долею семінаристів і постійно відвідував вихованців духовного навчального закладу. На численних наукових семінарах, організованих єпископом під час його візитів до семінарії, студентам намагалися донести думку про те, що головною метою майбутніх священиків є утвердження християнських ідей як серед українського народу так і серед людства загалом.

В Духовній семінарії основна увага приділялася вивченню біблійної історії, основ догматики, єврейської та церковно-слов'янської мов та літургії [3, к. 62–63]. Вивчалися також такі предмети: християнська філософія, спеціальна догматика, введення до Святого Письма, герменевтика, екзегеза Святого Письма, моральне богослов'я, історія Церкви, церковне право, пастирське богослов'я, гомілетика, гадегетика, катехитика і методика. Як зазначає дослідник історії Церкви І. Пилипів, виховання нового покоління священиків у Духовній семінарії проводилося на засадах «християнського патріотизму» [18, с. 135]. Для переведення на наступний курс семінарист повинен здати екзамен та звернутися до Єпископської консисторії з проською: «о вселаскавіше прийнятіє его до семинара духовного» на наступний навчальний рік [3, к. 63]. Семінаристи мали два офіційні періоди канікул. Зимові канікули тривали з кінця грудня до 17 січня, а літні канікули – приблизно з кінця червня до початку жовтня. У Генеральній Львівській семінарії зазвичай виділяли для семінаристів двічі на тиждень по дві години, щоб піти у місто. У Перемишльській семінарії такі заходи не практикувалися. Підтвердженням того факту, що єпископ Й. Коциловський особисто дбав про підготовку молодого покоління та турбувався про якість та рівень освіти є його бажання, щоб семінаристи поверталися на навчання з літніх канікул не у жовтні, а скоріше – у вересні.

Важливу роль у процесі навчання відігравало так зване самонавчання, яке було двох типів: колективне та індивідуальне. Реалізація різноманітних форм навчання здійснювалася під безпосереднім керівництвом духовного священика. Завдяки цьому студенти мали можливість поглибити духовні знання. Випускникам семінарії видавалося «свідцтво укінчення богословських наук» [2, к. 287–295; 3, к. 63]. Позакласна діяльність у Перемишльській семінарії була менш розвинена. Тут варто погодитися з думкою о. др. Івана Кашака, згідно з якою «відсутність будь-яких організацій у семінарії до появи «Наукового товариства» 1922 р. можна пояснити тим, що вона не була повною чотирирічною семінарією, а студенти чотирирічного курсу взагалі не мали вільного часу» [10, с. 107–108].

Таким чином, Перемишльська духовна семінарія відіграла важливу роль у підготовці майбутніх

священнослужителів та катехитів. Організація навчального процесу, в основі якого було високе культурне та патріотичне виховання, позитивно впливала на здобуття семінаристами освітніх навиків, формування у них вічних цінностей та християнської моралі. Функціонування Духовної семінарії у Перемишлі давало змогу постійно поповнювати та оновлювати священничі кадри, які працювали на благо Церкви та народу, а також формувати активну громадянську позицію. Протягом 20-ти років діяльності семінарії єпископ Й. Коциловський висвятив понад 400 священиків, а значна частина випускників взяла активну участь у розвитку ГКЦ та українського народу. Подальшого наукового вивчення потребує суспільно-політична та релігійна діяльність випускників семінарії, а також їх роль у духовному житті Галичини.

Список використаних джерел

1. Arhiwum Państwowe w Przemysłu (APP), Zespół 142 ABGK, Sygn. 5353 Zezwolenia na zabawy w dniach zakazanych. Sprawy Komisij Ochrony Zabytków przy Ordynariuszu Grec.kat. w Przemysłu. Zjazdy dekanalne / soborczyki / Sprawy diaków. Regulacje parafii. Sprawy metrykalne. Wizytacje dziekanske parafii. – 718 k.
2. Arhiwum Państwowe w Przemysłu (APP), Zespół 142 ABGK, Sygn. 5338 (tom III) Wykazy szkód wojennych (głównie) cerkwi. Sprawy budowy i naprawy cerkwi i budynków parafialnych. Sprawy Seminarium Duchownego (1921). – 511 k.
3. Arhiwum Państwowe w Przemysłu (APP), Zespół 142 ABGK, Sygn. 5339 (tom III) Rozmieszczenie duchowienstwa. Sprawy Seminarium Duchownego (1922–1924). – 497 k.
4. Arhiwum Państwowe w Przemysłu (APP), Zespół 142 ABGK, Sygn. 5529 Sprawy Seminarium Duchownego. Przyjęcia zwolnienia z diecezji. Sprawy zakonników. Sprawy ubezpieczenia książy cerkwi i budynków parafialnych. Sprawy poświęcenia cerkwi, dzwonów (1921–1922). – 571 k.
5. Arhiwum Państwowe w Przemysłu (APP), Zespół 142 ABGK, Sygn. 5552 (tom III) Sprawy metrykalne. Składski nd Seminarium Duchowne i Instytut wdów i sierot. Sprawy papierów wartościawych (1921). – 670 k.
6. Ks. Szal Adam. Rektorzy seminarium duchownego w Przemysłu w pierwszej połowie XX wieku / Ks. Adam Szal // Kościół na drogach historii: księga jubileuszowa dedykowana księdzu profesorowi doktorowi Tadeuszowi Śliwie / pod redakcją ks. Józefa Wolczańskiego. – Lwów – Kraków, 1999. – S.209–230.
7. Блажейовський Д. Історичний шематизм Перемишльської єпархії з включенням Апостольської Адміністрації Лемківщини (1828–1939) / Д. Блажейовський. – Львів: Каменяр, 1995. – 1008 с.
8. Глистюк Р. Греко-католицька духовна семінарія в Перемишлі та соціальне походження її випускників у середині XIX ст. / Р. Глистюк // Перемишль і Перемишська земля протягом віків. – 3: Інституції. Збірник наукових праць та матеріалів Міжнародної наукової конференції. – Львів, 2003. – С.294–296.
9. Гриник В. Укр. Кат. Духовна Семінарія в Перемишлі / В. Гриник // Ювілейний Альманах укр. катол. Богословів Перемишльської єпархії. – 1937. – С.96–116.
10. Кашак І. Виховання українського греко-католицького священика (1882–1946) / І. Кашак. – Львів: Свічачо, 2007. – 232 с.
11. Кобрин М. Замойський синод і формування традиційної ідентичності УГКЦ / М. Кобрин // Вісник Львівського університету. Серія: філософські науки. – 2012. – Вип.15. – С.235–242.
12. Козак М. Духовно-інтелектуальні втрати Української Греко-Католицької Церкви Перемишльської єпархії в 1940-х роках / М. Козак // Книг «Пом'яни, Господи, душі слуг Твоїх». – Львів: Свічачо, 2002. – 280 с.
13. Ленчик В. Визначні постаті української церкви: Андрей Шептицький і патріарх Йосиф Сліпий / В. Ленчик. – Львів: Свічачо, 2004. – 521 с.
14. Мазур О. Українська греко-католицька церква на початку Першої світової війни (1914–1915 рр.) / О. Мазур // Український історичний журнал. – 2005. – №6. – С.57–64.
15. Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні / С. Мудрий. – Івано-Франківськ: Вид-во ІФТКДІ, 1999. – 528 с.
16. Перевезій В. Греко-католицька церква в умовах українсько-польської конфронтації 20–30-х рр. XX ст. / В. Перевезій. – К., 1998. – 46 с.

17. Перемишльські єпархіальні відомості. – 1921. – 2 вересня. – Ч. III.
18. Пилипів І. В. Греко-католицька церква у суспільно-політичному житті Східної Галичини (1918–1939 рр.): монографія / І. В. Пилипів. – Тернопіль: Економічна думка, 2011. – 440 с.
19. Прах Б. Духовенство Перемишльської єпархії та Апостольської адміністрації Лемківщини: у 2-х томах. Том 1. Біографічні нариси / Б. Прах. – Львів, 2015. – 722 с.
20. Пристай М. Львівська греко-католицька духовна семінарія (1783–1945 рр.) / М. Пристай. – Львів: Свічадо, 2003. – 522 с.
21. Скопляк Я. Научне Товариство Богословів Духовної Семінарії в Перемишлі / Я. Скопляк // Ювілейний Альманах укр. богословів Перемишльської єпархії. – 1937. – С.164–182.
22. Шематизм греко-католицького духовенства злучених єпархій Перемишльської, Самбірської, Сянської на рік Божий 1924. – Перемишль: Відбито в печатні греко-катол. Капітули, 1923. – 111 с.
23. Шематизм греко-католицького духовенства злучених єпархій Перемишльської, Самбірської, Сянської на рік Божий 1928. – Перемишль: Відбито в печатні греко-катол. Капітули, 1928. – 420 с.
24. Шематизм греко-католицького духовенства злучених єпархій Перемишльської, Самбірської, Сянської на рік Божий 1937. – Перемишль: Накладом греко-катол. Капітули, 1936. – 164 с.

References

1. Arhiwum Państwowe w Przemyślu (APP), Zespół 142 ABGK, Sygn. 5353 Zezwolenia na zabawy w dniach zakazanych. Sprawy Komisij Ochrony Zabytków przy Ordynariuszu Grec.kat. w Przemyślu. Zjazdy dekanalne / soborczyki / Sprawy diaków. Regulacje parafii. Sprawy metrykalne. Wizytacje dziekanske parafii. – 718 k.
2. Arhiwum Państwowe w Przemyślu (APP), Zespół 142 ABGK, Sygn. 5338 (tom III) Wykazy szkód wojennych (głównie) cerkwi. Sprawy budowy i naprawy cerkwi i budynków parafialnych. Sprawy Seminarium Duchownego (1921). – 511 k.
3. Arhiwum Państwowe w Przemyślu (APP), Zespół 142 ABGK, Sygn. 5339 (tom III) Rozmieszczenie duchowienstwa. Sprawy Seminarium Duchownego (1922–1924). – 497 k.
4. Arhiwum Państwowe w Przemyślu (APP), Zespół 142 ABGK, Sygn. 5529 Sprawy Seminarium Duchownego. Przyjęcia zwolnienia z diecezji. Sprawy zakonników. Sprawy ubezpieczenia książy cerkwi i budynków parafialnych. Sprawy poświęcenia cerkwi, dzwonów (1921–1922). – 571 k.
5. Arhiwum Państwowe w Przemyślu (APP), Zespół 142 ABGK, Sygn. 5552 (tom III) Sprawy metrykalne. Składski nd Seminarium Duchowne i Instytut wdów i sierot. Sprawy papierów wartościowych (1921). – 670 k.
6. Ks. Szal Adam. Rektorzy seminarium duchownego w Przemyślu w pierwszej połowie XX wieku / Ks. Adam Szal // Kościół na drogach historii: księga jubileuszowa dedykowana księdzu profesorowi doktorowi Tadeuszowi Śliwie / pod redakcją ks. Józefa Wołczańskiego. – Lwow – Krakow, 1999. – S.209–230.
7. Blazheiovskiy D. Istorychniy shematyzm Peremyskoi yeparkhii z vkluchenniam Apostolskoi Administratury Lemkivshchyny (1828–1939) / D. Blazheiovskiy. – Lviv: Kameniari, 1995. – 1008 s.
8. Hlystiuk R. Hreko-katolytska dukhovna seminariia v Peremysli ta sotsialne pokhodzhennia yii vypusknkyiv u seredyni XIX st. / R. Hlystiuk // Peremysl i Peremyska zemlia protiahom vikiv. – 3: Instyutysii. Zbirnyk naukovykh prats ta materialiv Mizhnarodnoi naukoivoi konferentsii. – Lviv, 2003. – S.294–296.
9. Hrynyk V. Ukr. Kat. Dukhovna Seminariia v Peremysli / V. Hrynyk // Yuvileinyi Almanakh ukr. katol. Bohosloviv Peremyskoi yeparkhii. – 1937. – S.96–116.
10. Kashchak I. Vykhovannia ukrainskoho hreko-katolytskoho sviashchenyka (1882–1946) / I. Kashchak. – Lviv: Svichado, 2007. – 232 s.
11. Kobryn M. Zamoiskyi synod i formuvannia tradytsiinoi identychnosti UHKTs / M. Kobryn // Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya: filosofski nauky. – 2012. – Vyp.15. – S.235–242.
12. Kozak M. Dukhovno-intelektualni vtraty Ukrainkoi Hreko-Katolytskoi Tserkvy Peremyskoi yeparkhii v 1940-kh rokakh / M. Kozak // Knyh «Pomiany, Hospody, dushi sluh Tvoikh». – Lviv: Svichado, 2002. – 280 s.
13. Lentsyk V. Vyznachni postati ukrainskoi tserkvy: Andrei Sheptytskyi i patriarkh Yosyf Slipyi / V. Lentsyk. – Lviv: Svichado, 2004. – 521 s.

14. Mazur O. Ukrainka hreko-katolytska tserkva na pochatku Pershoi svitovoi viiny (1914–1915 rr.) / O. Mazur // Ukrainskyi istorychnyi zhurnal. – 2005. – №6. – S.57–64.
15. Mudryi S. Narys istorii Tserkvy v Ukraini / S. Mudryi. – Ivano-Frankivsk: Vyd-vo IFTKDI, 1999. – 528 s.
16. Perevezii V. Hreko-katolytska tserkva v umovakh ukrainsko-polskoi konfrontatsii 20–30-kh rr. XX st. / V. Perevezii. – K., 1998. – 46 s.
17. Peremyski yeparkhialni vidomosti. – 1921. – 2 veresnia. – Ch. III.
18. Pylypiv I. V. Hreko-katolytska tserkva u suspilno-politychnomu zhytti Skhidnoi Halychyny (1918–1939 rr.): monohrafiia / I. V. Pylypiv. – Ternopil: Ekonomichna dumka, 2011. – 440 s.
19. Prakh B. Dukhovenstvo Peremyskoi yeparkhii ta Apostolskoi administratsii Lemkivshchyny: u 2-kh tomakh. Tom 1. Biohrafichni narysy / B. Prakh. – Lviv, 2015. – 722 s.
20. Prystai M. Lvivska hreko-katolytska dukhovna seminariia (1783–1945 rr.) / M. Prystai. – Lviv: Svichado, 2003. – 522 s.
21. Skopliak Ya. Nauchne Tovarystvo Bohosloviv Dukhovnoi Seminarii v Peremysli / Ya. Skopliak // Yuvileinyi Almanakh ukr. bohosloviv Peremyskoi yeparkhii. – 1937. – S.164–182.
22. Shematyzm hreko-katolytskoho dukhovenstva zluchenykh yeparkhii Peremyskoi, Sambirskoi, Sianitskoi na rik Bozhyi 1924. – Peremysl: Vidbyto v pechatni hreko-katol. Kapityuly, 1923. – 111 s.
23. Shematyzm hreko-katolytskoho dukhovenstva zluchenykh yeparkhii Peremyskoi, Sambirskoi, Sianitskoi na rik Bozhyi 1928. – Peremysl: Vidbyto v pechatni hreko-katol. Kapityuly, 1928. – 420 s.
24. Shematyzm hreko-katolytskoho dukhovenstva zluchenykh yeparkhii Peremyskoi, Sambirskoi, Sianitskoi na rik Bozhyi 1937. – Peremysl: Nakladom hreko-katol. Kapityuly, 1936. – 164 s.

Goran T. A., postgraduate in the department of history of Ukraine in Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ukraine, Ivano-Frankivsk), goran_23@ukr.net

The role of the Przemyśl Greek Catholic theological Seminary in the religious life of Galicia (1919–1939)

In this article the author examines the activities of Przemyśl seminary in the period between the two world wars. The purpose of this article is a thorough, integrated analysis of the development of theological education by the example of Przemyśl Seminary and its influence on the education of the youth at the basis of Christian faith in the period of the Second Commonwealth (1919–1939). The author makes clear the organization of educational process, which had high cultural and patriotic breeding, and indicates that it had a positive influence on getting by students educational skills, forming of immutable values and Christian morality. Analyzed professors teaching staff of the institution. On the basis of archival materials the author turned out well to describe the main aspects of the Przemyśl Seminary. The author emphasizes that the operation of the seminary in the diocese gave to constantly replenish and update clerical staff. Analyzed quantitative indicators of students at the seminary in Przemyśl.

Keywords: diocese, clergy, religious educational institutions, Seminary.

Goran T. A., аспирантка кафедры истории Украины, Прикарпатский национальный университет им. В. Стефаника (Украина, Ивано-Франковск), goran_23@ukr.net

Роль Перемишльської греко-католицької духовної семінарії в релігійній житті Галичини (1919–1939 гг.)

Автором рассматривается деятельность Перемишльской духовной семинарии в период между двумя мировыми войнами. Целью данной статьи является основательный, комплексный анализ развития богословского образования на примере Перемишльской духовной семинарии и ее влияние на воспитание молодежи на принципах христианской веры в период Второй Речи Посполитой (1919–1939 гг.). Отображая организацию учебного процесса, в основе которого было высокое культурное и патриотическое воспитание, автор указывает, что оно положительно влияло на получение семинаристами образовательных навыков, формирование у них вечных ценностей и христианской морали. Проанализирован профессорско-преподавательский состав данного заведения. На основе архивных материалов автору удалось раскрыть основные аспекты деятельности Перемишльской духовной семинарии и ее роль в религиозной жизни Галичины. Автор акцентирует внимание на том, что функционирование Духовной семинарии в епархии позволяло пополнять и обновлять священнический кадры. Проанализированы количественные показатели студентов в Перемишльской духовной семинарии.

Ключевые слова: епархия, духовенство, духовные учебные заведения, Духовная семинария.

* * *